

הריגת מזיקים בשבת

[מסכת שבת דף קכ"א עמוד ב']

אמר רבי יהושע בן לוי: כל המזיקין נהרגין בשבת.
מתיב רב יוסף: חמשה נהרגין בשבת, ואלו הן: זבוב שבארץ מצרים,
וצרעה שבנינוה, ועקרב שבחדייב, ונחש שבארץ ישראל, וכלב שוטה בכל
מקום ...
אמר רבי ירמיה: ומאן נימא לן דהא מתרצתא היא, דילמא משבשתא
היא?
אמר רב יוסף: אנא מתנינא לה ואותיבנא לה, ואנא מתריצנא לה - ברצו
אחריו ודברי הכל.

רש"י

כל המזיקין: ההורגין.

אנא תנינא לה: במתניתא דידי ואנא אותבינא בבי מדרשא אדרבי יהושע בן לוי.

פירושי מילים:

מתיב: מקשה	משבשתא: משובשת
ומאן: ומי	אנא: אני
נימא לן: יאמר לנו	מתנינא: שניתני, למדתי
מתרצתא: מיושבת	ואותיבנא: והקשתי, ושאלתי
דלמא: אולי	מתריצנא: אתרץ, אענה

עבודה

1. פיקוח נפש:

כולנו מכירים את המשפט "פיקוח נפש דוחה שבת".
הסבר המשפט: פיקוח נפש - השגחה ושמירה על חיי אדם.
דוחה שבת - דוחה את החובה לשמור שבת.
דין זה נלמד מהפסוק: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקְתִּי וְאֶת מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם
וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה' " [ויקרא י"ח, ה].

א. הדגש בפסוק את המילים שמהן לומדים דין פיקוח נפש.

ב. כתוב שתי דוגמאות לפיקוח נפש הדוחה שבת.

2. ספק פיקוח נפש:

כותב הרמב"ם: "ספק שהוא צריך לחלל עליו את השבת, ספק שאינו צריך וכן אם אמר רופא לחלל עליו את השבת ורופא אחר אמר אינו צריך - מחללין עליו את השבת, שספק נפשות דוחה את השבת" [הלכות שבת פרק ב' הלכה א'].

א. מה דינו של ספק פיקוח נפש?

ב. מה הדוגמא שנותן הרמב"ם לספק פיקוח נפש?

3. "כל המזיקין נהרגין בשבת" - פירושו:

א. מותר להרוג בשבת בעלי חיים שמזיקים.

ב. בשבת המזיקים נהרגים בגלל קדושת השבת.

ג. בשבת המזיקים אינם גורמים נזק.

4. "מתיב":

פירוש המילה **מתיב** הוא: משיב, כלומר מגיב, מקשה. התגובה היא קושיא על דברי אמורא, וקושיא זו מבוססת על דברי תנא (במשנה או בברייתא). אין זה מקובל שאמורא אומר דברים הסותרים דברי תנא. כאשר דברי אמורא סותרים, לכאורה, דברי תנא, מקשים עליו, וקושיא זו נקראת **תיובתא**. **מתיב** הוא מונח הבא לפני תיובתא. א. מי האמורא המקשה?

ב. על איזה אמורא הוא מקשה?

ג. כתוב את ההתחלה ואת הסוף של המקור התנאי!

5. השלם את הטבלה!

קושיית רב יוסף על רבי יהושע בן לוי

הברייתא	רבי יהושע בן לוי	
		הקושיא
		התירוץ

6. איך צריך להבין את הברייתא ואת דברי רבי יהושע בן לוי, לפני התירוץ?
השלם: אמר רבי יהושע בן לוי: כל המזיקין ש _____ נהרגין בשבת.
חמישה נהרגין בשבת ואלו הן: _____.

7. רבי ירמיה חושב שהברייתא שממנה מקשה רב יוסף (סמן את ההשלמה הנכונה):

- א. איננה מובנת.
- ב. מבולבלת.
- ג. אינה מקור מוסמך.
- ד. סותרת ברייתא אחרת.

8. בגמרא נאמר: "כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא ובי רבי אושעיה משבשתא היא, ולא תותבו מינה בי מדרשא" [חולין דף קמ"א עמוד א']. כוונת המימרא היא: כל מקור תנאי שלא שנו אותו בבית המדרש של רבי חייא ורבי אושעיה משובש הוא, ולכן אין להקשות ממנו על מקור תנאי אחר או על דברי אמורא.
איך מתקשרים דברי הגמרא במסכת חולין לדברי רבי ירמיה בקטע שלפנינו? (מדוע חשב רבי ירמיה שהמקור התנאי שהביאו רב יוסף משובש?)

9. לפניך רשימת מקרים ורשימת דינים העוסקים במזיקים בשבת. מתח קו בין המקרה לבין הדין המתאים! (שים לב, יש שני מקרים שיש להם אותו דין).

המקרה	הדין
מזיקים מסוכנים לאדם (כגון, נחש ארסי), אפילו כשאינם רודפים אחרי אדם.	* מותר לצוד אותם, אסור להרוג אותם.
מזיקים (כגון, דבורה) שנשיכתם או עקיצתם גורמת כאבים חזקים, בשעה שהם רודפים אחרי האדם.	* אסור להרוג ולצוד אותם, אך מותר להבריחם.
מזיקים שנשיכתם או עקיצתם גורמת כאבים חזקים, בשעה שאינם רודפים אחרי האדם.	* מותר להרוג אותם.
מזיקים (כגון, יתושים) שפגיעתם אינה גורמת כאבים חזקים.	* מותר לצוד אותם, ואם זה בילתי אפשרי מותר להרוג אותם.
רמשים וחרקים כגון, מקקים או נמלים שאינם עוקצים בני אדם אך מזיקים למאכלים.	